

Boekverslag van De begraafplaats van Praag van Umberto Eco bij leeskring De Omslag op 25 augustus 2015

Wat vonden wij ervan:

Annelies: Helemaal gelezen, wel humoristisch, gevaarlijk dat geschiedenis door auteur gemaakt wordt, is erg subjectief, rare voorvallen in het verhaal

Marné : Klein stukje gelezen, kon de draad niet oppakken, veel verschillende feitjes, daardoor onduidelijk

Janny : tot blz. 100 gelezen, Jodenhaat opvallend, schrijft het onomwonden op, beetje absurdistisch verhaal

Thea : tot blz. 350 gelezen, onduidelijk waar het verhaal nu eigenlijk over ging

Ariana : tot blz. 190 gelezen, telkens opnieuw begonnen

Gerda : Helemaal gelezen, heeft er gemengde gevoelens over

Nelleke : helemaal gelezen, wel een mooi boek, Italiaanse geschiedenis interessant

Wil : Niet helemaal uitgelezen, nogal ingewikkeld, veel geschiedkundige informatie, wel interessant, doorvlochten van opkomend antisemitisme

Joke : Helemaal gelezen, lastig dat fictie en werkelijke geschiedenis door elkaar lopen vermoeiend om te lezen, beschrijving van haat tegen de Joden onthutsend

Paulien : tot blz. 100 gelezen, enorme hoeveelheid feiten irritant en daardoor weinig overtuigend verhaal

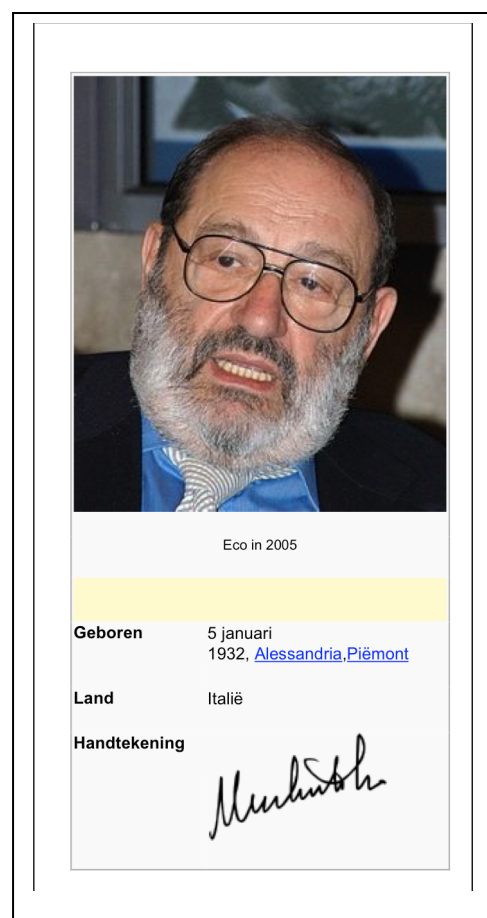
Over de auteur:

Umberto Eco werd geboren op 5 januari 1932 in Alessandria, gelegen in het Noord-Italiaanse gewest Piëmonte.

Hij ontving salesiaans onderwijs en studeerde middeleeuwse filosofie aan de Universiteit van Turijn. Hij was tot 2008 hoogleraar in de semiotiek aan de Universiteit van Bologna. Umberto Eco werd katholiek opgevoed, maar werd later atheïst.

Als schrijver brak Eco in 1980 internationaal door met zijn roman *Il Nome della Rosa* (*De naam van de roos*), een spannende detectiveroman die zich in 1327 afspeelt in het kader van de strijd tussen het centrale gezag van de Rooms-katholieke Kerk en verschillende stromingen daarin die met geweld werden onderdrukt. De historische achtergrond wordt uitgebreid geschetst. Het boek ademt het ritme van het kloosterleven en de hoofdstukken zijn ingedeeld naar de gebedstijden binnen de kloostermuren.

Een tweede roman, *De slinger van Foucault*, speelt zich af in het heden, maar gaat vooral over de erfenis van de tempeliers en de rozenkruisers,

laatmiddeleeuwse mystieke bewegingen.

Daarnaast zijn van Eco nog een aantal bundels met essays verschenen en drie romans: *Het eiland van de vorige dag* (1995), *Baudolino* (2001) en *De mysterieuze vlam van koningin Loana* (2005). In 2001 schreef hij samen met de gepensioneerde aartsbisschop van Milaan, Carlo Maria Martini het boek *Geloven of niet geloven: een confrontatie*.

Eco staat tevens te boek als een autoriteit op het gebied van James Bond. Hij kreeg in 1998 de exclusieve Duitse onderscheiding "Pour le Mérite". Eco is tevens schrijver van kinderboeken.

In 2012 ontving hij de Vrede van Nijmegen Penning. In 2015 verscheen zijn laatste roman: *"Het nulnummer"*.

Het verhaal

De 67-jarige Simonini lijdt aan plotselinge amnesie. Hij vermoedt dat er de vorige dag iets verschrikkelijks is gebeurd, waardoor hij zijn geheugen is kwijtgeraakt. Wel herinnert hij zich een gesprek van ruim tien jaar geleden, met een wat merkwaardige arts uit Oostenrijk: Froïde (voornaam: Sigmund). Die beweerde dat als je over je verleden vertelt, 'het traumatiserende element' dan helemaal op eigen kracht tevoorschijn komt. Dus besluit Simonini eind maart 1897 tot het schrijven van een dagboek, waarin hij zijn levensverhaal vanaf zijn vroege jeugd vertelt.

In hetzelfde dagboek schrijft ook een abt: Dalla Piccola. Deze lijkt af en toe te ontwaken in het bed van Simonini, en deze laatste ontdekt zelfs een geheime gang in zijn eigen woning die leidt naar de kamers van deze Dalla Piccola. Ze ontmoeten elkaar nooit, maar schrijven wel aan elkaar in het dagboek, waarbij ze zich verbazen over elkaars bestaan. Een derde perspectief is dat van de Verteller. Deze vat de dagboeken van beide heren samen als die te breedspakig worden, of vult ze aan wanneer hun geheugen hen in de steek lijkt te laten.

Simonini is bepaald geen vrolijke Frans, maar eerder vervuld van haat. Haat tegen de Italianen (of om preciezer te zijn: Piëmontesen), waar zijn geboortewieg staat, tegen Duitsers en zeker ook haat tegen de Fransen, waar hij al jaren woont. Ook haat hij priesters: *"De beschaving zal haar volmaaktheid pas bereiken als de laatste steen van de laatste kerk op de laatste priester is gevallen en de wereld van die boevenbende bevrijd zal zijn."* (p.18) Toch zijn deze niet mis te verstane gevoelens van weerzin niets vergeleken bij zijn walging voor twee specifieke bevolkingsgroepen: Joden en vrijmetselaars. De indoctrinatie door zijn grootvader, een felle antisemiet, draagt hier zeker toe bij.

Simonini is meestervervalser en in dat kader sleept zijn dagboek de lezer mee door de roerige 19de-eeuwse geschiedenis met zijn vele revoluties, intriges en complotten. We zien talloze historische figuren voorbij komen: politici, schrijvers en rapaille. Vrijwel iedereen van enige betekenis in de Europese geschiedenis van de 19de eeuw, passeert de revue. Simonini leert al op vrij jonge leeftijd dat de mensen bang zijn voor *"de samenzwering van een of andere duistere vijand. (...) Het is een mal, die je naar eigen goeddunken kunt invullen, ieder zijn eigen samenzwering."* (p.90) Iemand in

zijn omgeving spreekt het vermoeden uit dat de Jezuïeten – ook zo’n groep waar onze vervalser een bloedhekel aan heeft – onder een andere naam of in de gedaante van een andere orde nog steeds actief zijn. *“Ze zitten dus nog steeds overal en wij moeten erachter zien te komen waar. (...)”* Sommigen van hen frequenteerden het huis van Simonini’s grootvader. *“(...)we vragen u derhalve te peilen hoe hun stemming is en wat hun plannen zijn”.* (p.112)

Dit zaadje komt in het brein van Simonini tot bloei. Hij bedenkt een bijeenkomst van de Jezuïeten die zich voordoen als rabbi’s op de Joodse begraafplaats in Praag. Daar bekokstoven ze een complot dat moet leiden tot hun wereldmacht. Dit document is de spil waar deze hele roman van Eco en de omzwervingen van Simonini om draaien. De vervalser past het regelmatig aan, de Jezuïeten veranderen automatisch in echte Joden, en hij verrijkt het met nieuwe voor de Joden belastende bedenksels. In de tussentijd opereert hij als spion of dubbelspion, net hoe het Simonini uitkomt, en in die hoedanigheid schrikt hij er ook niet voor terug sommige mensen die hem in de weg staan, op te ruimen. Dat rechtvaardigt hij vrijwel zonder uitzondering met de woorden dat het zijn of haar eigen schuld was. Dat hij niet anders kon.

Hoe meer hij zijn verslag van die fictieve bijeenkomst van rabbi’s perfectioneert, hoe woedender Simonini wordt op de Joden. Hij gelooft dus in zijn eigen creatie. Op dit punt aanbeland in zijn dagboek komt Simonini tot de schokkende ontdekking dat hij abt Dalla Piccola heeft vermoord. De echte dus. *“Hoe kan ik tegen een schim praten?”* (p.239) Kennelijk heeft hij zich het ego van de echte abt eigen gemaakt. Niet alleen amnestisch, maar ook nog eens schizofreen.

Zijn verhaal van de Joodse bijeenkomst waar het complot tegen de wereld wordt gesmeed, wordt geplagieerd in de drielijge roman *Biarritz* door de romanschrijver Goedsche, die publiceerde onder de naam Sir John Retcliffe. Ook verschijnt het elders in pamfletvorm. Kortom, het verhaal verspreidt zich en het wordt door het publiek gevretten alsof het werkelijk heeft plaatsgevonden. Simonini komt in contact met Léo Taxil, een charlatan en leugenaar die om uiteenlopende redenen een gloeiende hekel had aan vrijmetselaars. Omtrent een van zijn geslaagde mystificaties zegt deze Taxil: *“Het belangrijkste kenmerk van mensen is dat ze bereid zijn alles te geloven. Hoe had de kerk zonder die universele goedgelovigheid anders bijna tweeduizend jaar kunnen standhouden?”* (p.323) Onder Taxils naam worden vele boeken en pamfletten gepubliceerd, waarin de meest wilde horrorverhalen over de praktijken van vrijmetselaars worden uiteengezet. Simonini levert hieraan een grote bijdrage door met ideeën te komen van die praktijken, die zogenaamd door ingewijden zijn prijsgegeven..

Uiteindelijk komt de beschrijving van de bijeenkomst van de rabbi’s in handen van de Russen. Simonini levert hen ook nog andere verslagen van ‘ooggetuigen’ of ‘authentieke’ documenten waaruit het complot van de Joden onomstotelijk uit naar voren komt. Hij noemt deze verzameling

aan belastend materiaal *De Protocollen*. In 1905, buiten de vertelde tijd van dit boek, verscheen in het Russisch de eerste editie van de *Protocollen van de Wijzen van Zion*.

Feit blijft dat deze roman nog lange tijd zal nagalmen. In zijn nawoord schrijft Eco dat alle personages die er voor het verhaal toe doen, werkelijk hebben bestaan, evenals alle publicaties met uitzondering van Simone Simonini en diens verhaal over de rabbi's op de Joodse begraafplaats in Praag. De rest is dus het historische resultaat van bij elkaar verzonnen achterklap om maar een vijand te creëren. *De Protocollen van de Wijzen van Zion* ligt aan de basis van de holocaust. Dit boek is een even geniale als verontrustende waarschuwing. "En nu ik er nog eens goed over nadenk, heeft ook Simone Simonini in zekere zin bestaan, al is hij het resultaat van een collage, en heb ik dingen aan hem toegeschreven die in werkelijkheid door verschillende personen zijn gedaan. Sterker nog, eigenlijk is hij nog steeds onder ons." (p.485)

Eco toont in zijn roman aan dat de samenzwering van een duistere vijand gecreëerd kan worden. Ook – of misschien juist – als de samenstellers van die vermeende samenzwering niet worden gehinderd door enige echte kennis van zaken.

Paulien